

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Філософський факультет

Кафедра філософії та методології науки

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Зам. декана
філософського факультету

« ____ » _____ 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФІЯ

для студентів

галузь знань
спеціальність
освітній рівень
освітня програма
вид дисципліни

**12 «Інформаційні технології»
124 «Системний аналіз»
бакалавр
системний аналіз
обов'язкова**

Форма навчання	денна
Навчальний рік	<u>2023/2024</u>
Семестр	5
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладачі: Інна Савинська, к.ф.н., доцент кафедри філософії та методології науки.

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__»__ 20__р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__»__ 20__р.
(підпис, ПІБ, дата)

Київ 2023 р.

Розробник: *Інна Савинська, к.ф.н., доцент кафедри філософії та методології науки*

Затверджено

Протокол № 1 від «28» серпня 2023 р.

Зав. кафедри філософії та методології науки

(Сергій Петрущенко)

Схвалено науково - методичною комісією філософського факультету

Протокол №__ від «____» _____ 2023 року

Голова науково-методичної комісії _____ (Ірина Маслікова)

«____» _____ 2023 року

Схвалено науково - методичною комісією факультету комп'ютерних наук та кібернетики

Протокол № _____ від _____ року

Голова науково-методичної комісії _____

«____» _____

ВСТУП

1. Мета дисципліни ознайомити із поступом фундаментальних філософських понять та концепцій, що увиразнили й сформували підмурок сучасної картини світу з її основними феноменами: наука, релігія, право, політика, мистецтво.

2. Вимоги до вибору навчальної дисципліни:

- 1) до початку вивчення цього курсу студенти **мають бути ознайомлені** з базовими гуманітарними дисциплінами: *всесвітня історія, зарубіжна та українська література, основи правознавства;*
- 2) **вміти** працювати з текстами та відеоматеріалами: виокремлювати структуру, інтерпретувати зміст, знаходити ключові тези та поняття, висловлювати власну позицію щодо прочитаного;
- 3) **володіти елементарними навичками** дослідницької роботи, що включає, створення читацького конспекту (нотатника) та написання есе на задану тему.

3. Анотація навчальної дисципліни дисципліна «*Філософія*» належить до переліку дисциплін вибору ЗВО та викладається у 5 семестрі бакалаврата при підготовці за галуззю знань 12 «Інформаційні технології». Навчальна дисципліна знайомить студентів із розвитком основних понять, концепцій та питань філософії (від доби Античності до сьогодення), що вплинули на побудову європейської цивілізації. У структурі курсу основний акцент здійснений на прикладному характері філософського знання.

4. Завдання (навчальні цілі) – на лекціях, завдяки історико-філософському аналізу фундаментальних понять, *сформувати* у студента цілісний погляд на розвиток європейської філософії; на семінарських заняттях, на основі дослідницької роботи з вибраними філософськими текстами, *розвинути*: здатності до аналітичного та критичного мислення (логіка), вміння висловлювати/презентувати свою думку усно (риторика) та письмово (есе).

5. Дисципліна спрямована на формування наступних програмних компетентностей:

К01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

К11. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

К16. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

К19. Здатність будувати математично коректні моделі статичних та динамічних процесів і систем із зосередженими та розподіленими параметрами із врахуванням невизначеності зовнішніх та внутрішніх факторів.

К20. Здатність визначати основні чинники, які впливають на розвиток фізичних, економічних, соціальних процесів, виокремлювати в них стохастичні та невизначені показники, формулювати їх у вигляді випадкових або нечітких величин, векторів, процесів та досліджувати залежності між ними.

К26. Здатність розробляти експериментальні та спостережувальні дослідження і аналізувати дані, отримані від них.

6. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація 4. автономність та відповідальність)		Методи викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумко вій оцінці з дисциплі ни
Код	Результат навчання			
	Знати:			
1.1	Генеzu основних філософських понять та концепцій.	Лекція, семінар	Усна відповідь, колоквіум, читацький щоденник, екзаменаційна робота.	10
1.2	Фундаментальні філософські питання та види філософських дисциплін, які ними займаються.	Лекція, семінар	Усна відповідь, колоквіум, читацький щоденник, екзаменаційна робота.	5
1.3	Основні історичні періоди розвитку філософського знання та їх представники.	Лекція, семінар	Усна відповідь, колоквіум, читацький щоденник, екзаменаційна робота.	10
1.4	Загальні ідеї вибраних філософських текстів, які розбирались у курсі.	Лекція, семінар	Усна відповідь, колоквіум, читацький щоденник, екзаменаційна робота.	10
1.5	Історичні приклади реалізації філософських ідей в соціально- політичній реальності.	Семінар, лекція	Усна відповідь, колоквіум, есе,	5

			екзаменаційна робота.	
	Вміти:			
2.1	Здійснювати аналітичну роботу над текстом.	Семінар	Усна відповідь, есе.	5
2.2	Брати участь в обговоренні філософських тем.	Семінар	Усна відповідь	5
2.3	Висловлювати власне ставлення до опрацьованого матеріалу.	Семінар	Усна відповідь, колоквіум, есе.	5
2.4	Порівнювати різні філософські концепції та ідеї.	Семінар	Усна відповідь	5
2.5	Писати аналітичні тексти або тези.	Семінар	Есе	5
2.6	Творчо представляти підготовлений матеріал, використовуючи сучасні презентативні технології.	Семінар	Усна відповідь, колоквіум	5
	Комунікація:			
3.1	Дотримуватися етики спілкування.	Семінари	Усні доповіді	5
3.2	Доступно для розуміння представляти підготовлений матеріал з курсу.	Семінари	Усна відповідь	5
3.3	Брати участь в обговоренні, полеміці, дотримуючись загальної культури діалогу.	Семінари	Усна відповідь	5
	Автономність та відповідальність:			
4.1	Використовувати знання іноземних мов для проведення самостійних досліджень із запропонованих тем курсу.	Семінари	Усна відповідь, есе, читацький щоденник	5
4.2	Самостійно виконувати всі види запропонованих робіт, вказуючи посилання на використанні джерела.	Семінари, колоквіум	Усна відповідь, читацький щоденник, есе	5

4.3	Нести відповідальність за академічну доброчесність під час написання власних текстів.	Семінари, колоквиум	Есе, читацький щоденник	5
-----	---	---------------------	-------------------------	---

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання (необов'язково для вибіркових дисциплін)

Результати навчання дисципліни	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	2.6	3.1	3.2	3.3	4.1	4.2	4.3
	Програмні результати навчання																
ПР17. Зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань.		+		+	+			+	+						+	+	+
ПРУ1. Знати свої права та обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;		+															
ПРУ2. Вміти зберігати та примножувати моральні, культурі, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знано про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.	+	+	+	+	+										+	+	+

7. Структура курсу: Заняття проводяться у вигляді лекцій, семінарів, з використання інтерактивних методів навчання. Завершується дисципліна іспитом.

Загальний курс філософії, який складається із 14-ти лекцій та 13-ти семінарських занять (одне семінарське заняття відведене під усне опитування - колоквіум), на тлі розгляду історико-філософського процесу, аналізує основні питання та проблеми онтології, теорії пізнання, антропології, етики, естетики, логіки. Особливу увагу в курсі приділено практичній філософії.

8. Схема формування оцінки:

Контроль знань здійснюється за системою ECTS, яка передбачає дворівневе оцінювання засвоєного матеріалу, зокрема **оцінювання теоретичної підготовки** – результати навчання (знання 1.1 – 1.5), що складає 40% від загальної оцінки та **оцінювання практичної підготовки** – результати навчання (вміння 2.1-2.6); (комунікація 3.1-3.3); (автономність та відповідальність 4.1-4.3), що складає 60% загальної оцінки.

Критерії оцінювання:

1. **Усна відповідь (РН: 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.6, 2.1, 3.2, 3.3, 4.1) (із розрахунку на 12-ть семінарських занять):**

3 бали – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, використовуючи обов'язкову літературу;

2 бали - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує додаткову літературу. Допускаються несуттєві неточності.

1 бал – студент доповнює основне питання, що розглядається на семінарі, але не готувався з використанням обов'язкової та додаткової літератури.

2. **Модульний контроль** складається з наступних форм робіт: *читацький щоденник (РН: 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 2.1, 2.4, 2.5, 4.1, 4.2, 4.3) (12 балів)* та усне опитування – *колоквіум (РН: 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.6, 3.1, 3.2, 3.3, 4.1, 4.2, 4.3) (12 балів)*. Сумарна кількість балів – 24.

Оцінювання читацького щоденника (головною умовою виконання цього типу завдання є самостійність та відповідність роботи принципат академічної доброчесності):

max. 12-10 балів - студент самостійно, із посиланнями на першоджерело, опрацював мінімум 9-11 питань із загального блоку тем, що винесені для обговорення на семінарські заняття. Робота містить власні нотатки/роздуми з приводу прочитаного.

9-7 балів – студент самостійно опрацював, із посиланням на першоджерело, 8-7 питань із загального блоку тем, що винесені для обговорення на семінарські заняття. Робота містить власні нотатки/роздуми з приводу прочитаного.

min. 6-4 бали – студент опрацював 7-5 питань, із запропонованих до курсу

філософії, без власних нотаток з приводу прочитаного.

3-0 балів – робота містить одне-два законспектованих питань без власних роздумів з приводу прочитаного. Така робота вважається незарахованою і потребує перескладання.

Робота буде незарахована, якщо виконана несамотійно, тобто містить уривки тексту зі статей, есе, тез або рефератів із мережі інтернет або такі тексти, що належать іншим авторам і які були використанні студентом без посилання на першоджерело.

Оцінювання усної відповіді на колоквиумі (максимальна кількість питань – 6; 1 питання – максимум 3 бали, мінімум – 1 бал):

12-8 балів – студент ситуативно надає відповіді на поставлені питання, демонструє самостійне мислення;

7-4 бали - студент погано орієнтується у матеріалі, зміг відповісти лише на декілька поставлених питань;

3-0 балів – відповідь вважається незарахованою і потребує перескладання.

Підсумкове оцінювання у формі письмово-усного іспиту.

Письмова частина іспиту – це текстова відповідь на 2-а питання з білету (кожне питання оцінюється по 10 балів). Усна частина – стислий тезовий захист письмової частини білету (кожне питання оцінюється у додаткові 10 балів).

Оцінювання письмової (РН: 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 2.4, 2.5, 4.1, 4.2,) та усної частин (РН: 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2) (кожна окремо по 20 балів.):

20-16 балів студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність, достовірність, незаангажованість проведеного дослідження / письмової роботи.

15-11 балів - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє самостійність та достовірність проведеного дослідження / письмової роботи. Допускаються несуттєві неточності.

10-6 балів - в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, самостійності у вирішенні поставлених завдань, не спирається на необхідну навчальну літературу, робота містить суттєві неточності.

5-1 балів - не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки в роботі. Демонструє несамотійність у виконанні завдань та потребує перескладання.

Семестрову кількість балів формують бали, отримані студентом у процесі засвоєння матеріалу з усіх двох частин та виконання самостійних робіт

Оцінювання за формами контролю:

Види робіт	Семестрова кількість балів	
	Min – 36 балів	Max – 60 балів

Усна відповідь ¹		«2» x 11 = 22	«3» x 11 = 33
Доповнення		«0,5» x 11 = 5,5 (6)	«1» x 11 = 11
Модульний контроль	1. колоквіум	4	«3» x 6 = 12
	2. читацький щоденник	4	12

¹ У разі відсутності студента на семінарському занятті, розглянуті на семінарі питання відпрацьовуються у письмово-усній формі. Загальна кількість балів за аудиторну роботу складає 30% від семестрової кількості балів.

Підсумкове оцінювання у формі екзамену: екзаменаційне оцінювання відбувається в письмово-усній формі. Білет складається з 2-х питань.

При простому розрахунку отримуємо:

	Семестрова кількість балів	іспит	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	36	24	60
Максимум	60	40	100

Студент не допускається до екзамену, якщо під час семестру набрав менше **36 балів**. Для допуску до екзамену студент має пройти колоквіум та укласти читацький щоденник. Екзаменаційна оцінка не може бути меншою **24 балів** для отримання загальної позитивної оцінки за курс.

Шкала відповідності:

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

**9. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ**

№ п/п	Назва лекції	Кількість годин		
		Лекції	Семінари	Самостій на робота
Змістовий модуль I				
1	Вступ до філософії. Антична філософія від пошуку «архе» до перших теорій буття: історики фізису.	2	2	4
2	Заняття філософією та Пайдея: освітні настанови Сократа, Платона та софістів. Теорія буття Платона.	2	2	4
3	Телос політичного життя та евдемонія: практична філософія Аристотеля. теорія субстанції Стагірита.	2	2	4
4	Евдемонія – практична філософія елліністично-римських шкіл: стоїки та епікурейці.	2	2	4
5	Середньовічна філософія: патристична теорія пізнання від пошуку Істини до структури людської душі. Проблема теодицеї в неоплатонізмі Августина Аврелія.	2	2	4
6	Схоластика: перші університети в Європі, «докази» буття Бога та «суперечка» про універсалії. Концепція «двох істин»: Аквінат contra Авероес.	2	2	4
7	Філософія Модерну: теорія пізнання емпіриків та раціоналістів у пошуках наукового методу. Пізнавальні настанови Френсиса Бейкона та Рене Декарта. Флорентійська академія наук та перші модерні академії наук.	2	2	4
8	Філософія Просвітництва. Кантова теорія пізнання. Етика обов'язку contra етики утилітаризму (Джеремі Бентам).	2	2	4
Змістовий модуль II				
9	Філософія XVIII-XIX ст. у пошуку теорій істини та політики. Гегелева теорія пізнання. Концепції держави: від «суспільного договору» (Жан-Жак Руссо) до теорії «класової боротьби» (Карл Маркс).	2	1	4

10	Філософські напрямки к. ХІХ-ХХ ст. Філософія життя та екзистенціалізму: Фридрих Ніцше та Жан-Поль Сартр.	2	1	8
11	Філософія ХХ-ХХІ ст. феномен мови та свідомості. <i>Лінгвістичний поворот (ХХ ст.):</i> мова як предмет пізнання (Людвіг Вітгенштайн). <i>Когнітивний поворот (ХХ ст.):</i> Визначення свідомості: аргументи <i>contra</i> фізикалізму (Девід Чалмерс, Томас Нагель, Джон Серль). Нейрофілософія (Патриція Черчленд).	4	2	8
12	Філософія ХХ-ХХІ ст. феномен людини, техніки, та свободи (теми на вибір). <i>Антропологічний поворот (ХХ ст.):</i> філософська антропологія. Феномени «сміху та плачу» (теорія Гельмута Плеснера), «самотності» (Ларс Свендсвен), «любові» (Еріх Фромм), «праці, роботи, дії» (Ганна Арендт), «техніки» (Ендрю Фінберг), «мисленнєві експерименти».	4	4	8
	<i>Підсумкова робота (колоквіум)</i>		2	6
	ВСЬОГО	28	26	66

Загальний обсяг **120 год.**, в тому числі:

Лекцій – **28 год.**

Семінари – **26 год.**

Самостійна робота – **66 год.**

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна: (Базова)

1. Баумейстер Андрій. Вступ до філософських студій, або Інтелектуальні подорожі до країни філософії: наук. посіб. – Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2017. – 238 с.
2. Ворбертон Найджел. Коротка історія філософії, пер. з англ. Анна Марховська, Київ: Наш формат, 2023. - 224 с.
3. Кунцман Петер. Філософія: dtv-Atlas – К.: Знання-Прес, 2002. – 270 с.
4. Філософія: хрестоматія : у 2 т. Т. 1. Філософська пропедевтика : навч. посіб. для бакалаврів фізико-математичних і природничих спеціальностей / О. В. Комар, А. А. Кравчук, О. В. Руденко та ін.; заг. ред. д-ра філос. наук, проф. І. С. Добронравової. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2010. – 848 с.
5. Фюрст М., Тринкс Ю. Філософія. К.: ДУХ І ЛІТЕРА, Інститут релігійних наук св. Томи Аквінського, 2018. – 544 с.

Додаткова:

1. Антологія сучасної філософії науки, або усмішка ASIMO / за науковою редакцією В. П. Мельника та А. С. Синиці. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2017. - 568 с.
2. Адо П'єр. Покривало Ізиди. Нарис історії ідеї природи – Новий Акрополь, 2016- С.467.
3. Адлер Мортімер. Як прочитати книгу. Класичний посібник із розумного читання. К. : Вид. група КМ-БУКС, 2018. — 456 с.
4. Гордер Юстейн. Світ Софії. Львів: Літопис, 2019. – 548 с.
5. Гьосле Вітторіо. Кав'ярня мертвих філософів. Пер. з нім. Микола Кушнір, Київ: Новий Акрополь, 2019. – 256 с.
6. Ле Гофф Жак. Середньовічна уява. Есеї. Пер. з фр. Ярема Кравець. Львів: Літопис, 2007. – 350 с.
7. Fletcher Robert, Romero Paola, Talbot Marianne. Warburton Nigel. Philosophy. A visual encyclopedia. London: DK, 2020. – 208 p.

Зразок екзаменаційного білету (іспит письмово-усний)

Екзаменаційний білет № 2

1. Маєвтика та її сучасне значення. Чи належить філософія Сократа до спадку софістів?
2. «Елементарна» та «наукова» філософія. Взаємозв'язок філософії і науки, релігії, поезії. Властивості та проблеми філософії.

Питання на іспит:

1. Що таке філософія? Філософія як наука та просвітництво, розрізнення «елементарної» та «наукової філософії», теоретичної та практичної. (Надайте свої визначення).
2. Розподіл філософських дисциплін та основні філософські питання. Які професійні навички тренує філософія?
3. Мова та методи філософського пізнання. Яка роль досвіду у вивченні філософії?
4. Періодизація античної філософії та концепція «осьового часу». «Історики природи» у пошуках архе, мудреці та перші філософи – надайте розрізнення поняттям.
5. Філософейн – новий тип діяльності в стародавніх Афінах. Дві освітні настанови: Сократ проти софістів. Іронія, даймон та маєвтика Сократа (розкрийте поняття).
6. Теорія буття Платона та вчення про душу.
7. Перші філософські школи: академія Платона як спосіб формування нової аристократії.
8. Діалог «Евтифрон»: приклади маєвтики та діалектики.
9. Психологія Аристотеля: визначення чесноти та евдемонія.
10. Політична парадигма Аристотеля: гарний громадянин та соціальне призначення в полісі.
11. Етична парадигма стоїків та епікурейців: спокій та гедоне як справжнє щастя. Приклади психологічних практик.
12. Періодизація середньовічної філософії. Вплив грецької філософії на становлення християнської теології.
13. Психологічна концепція часу та структура людської душі у патристичній філософії Августина Аврелія.
14. Перші середньовічні школи та університети. «Сім вільних мистецтв» як основа архітектоніки освіченої особистості.
15. Схоластичний ідеал: спроба узгодити питання віри та розуму/«П'ять шляхів» пізнання Бога.
16. Суперечка про універсалії – онтологічний статус загальних понять.
17. Новочасова філософія у пошуках наукового методу пізнання: емпіризм та раціоналізм. «Ідоли пізнання» у теорії пізнання Френсиса Бейкона та її сучасне значення.

18. Скепсис чи сумнів як основа пізнавального методу Рене Декарта. Cogito ergo sum та res cogitans – одні зі головних відкриттів «Метафізичних медитацій» Рене Декарта.
19. Визначення «Я» у концепціях Декарта та Г'юма. Критика причиновості Девідом Г'юмом та її вплив на теорію пізнання Імануеля Канта. .
20. Кантова теорія пізнання як об'єднання емпіризму та раціоналізму: феномен, ноумен, апріорі, апостеріорі та пізнавальні здатності людини.
21. Що таке Просвітництво? (за І. Кантом).
22. Концепція утилітаризму та етика Канта: порівняти дві філософські позиції. Категоричний імператив Канта.
23. Чи маємо ми право на рятівну брехню? (за І. Кантом). Чи залишає місце свободі волі Кантовий категоричний імператив?
24. Концепції істини у філософії XVIII-XIX ст.: істина як ціле (Гегель), істина – це наукові закони (Конт), істина – те, що прагматичне (філософія прагматизму).
25. Теорія держави: концепція суспільного договору (Гоббс, Лок, Руссо).
26. «Хто мислить абстрактно?» (Гегелева концепція).
27. Філософія XIX століття. Загальна характеристика: напрями та представники.
28. Філософія самоподолання Фридріха Ніцше: «переоцінка всіх цінностей» та «воля до влади».
29. «Що таке шляхетність?» - протиставлення двох типів моралі у філософії Фридріха Ніцше.
30. Екзистенціалізм – це гуманізм та проєкт свободної людини (концепції Жана-Поля Сартра та Симони де Бовуар).
31. Філософія XX-XXI століття: феномени мови, свідомості, техніки та свободи (загальна характеристика тем на вибір).
32. Філософська антропологія: феномен любові/самотності/зневіри/сміху/праці та роботи/свободи (теми на вибір).